

Til Finansdepartementet
Postboks 8008 DEP
0030 OSLO

HØRINGSUTTAELSE FRA PROFILGRUPPA NOU 2019:18 SKATTLEGGING AV HAVBRUKSVIRKSOMHET

Profilgruppa er en tverrsektoriell klynge med rundt 50 medlemsbedrifter og virksomheter innenfor nærings- og samfunnsliv i Midt-Troms. Klyngen ble etablert i 1992 og er lokalisert til Midt-Troms regionen som består av kommunene Senja, Sørreisa, Dyrøy, Målselv, Bardu og Salangen, med til sammen 32 400 innbyggere (13,5 % av befolkningen i Troms og Finnmark). Majoriteten av medlemmene i Profilgruppa er sentrale bedrifter innenfor industri og primærnærings, herunder sjømat, bygg og anlegg, energi og teknologi, men i medlemsmassen finnes også handel, bank og finans, transport og reiseliv samt kompetanse og utviklingsaktører. På offentlig side har Profilgruppa medlemmer som Forsvaret, Statskog, kommuner og regionråd.

Målsettingen for samarbeidet i Profilgruppa er å *bidra til utvikling og vekst for hver enkelt medlemsbedrift og virksomhet, samt etablere nettverk som kan gagne hele regionen*. www.profilgruppa.no

Innledende kommentarer

I Midt-Troms regionen generelt og Senja kommune spesielt er sjømatnæringen svært viktig for bosetting, arbeidsplasser og utviklinga i nærings- og samfunnslivet for øvrig. I Senja kommune er nærmere 30% av arbeidsplassene knytta til sjømatnæringa og deres leverandører. I produksjonsvolum er havbruksnæringa i ferd med å vokse seg større enn den fangstbaserte delen av næringa, dette til tross for at Senja har stor tyngde på fangstsiden med 8 fiskemottak og over 50 aktive fiskebåtredier. Årlig sendes det ut nærmere 200 000 tonn med laks, hvitfisk, pelagisk fisk, reker og verdifulle biprodukter fra Senjaregionen.

Det store omfanget på sjømatarbeidsplasser i vår region er et resultat av store volum og stort mangfold, men også en svært høy bearbeidingsgrad med landets største ansamling av sjømatindustri; herunder 3 lakseslakteri, 3 smoltanlegg, 3 filetfabrikker, 1 pelagisk fabrikk, 2 rekefabrikker, 2 klippfisktørkeri og flere større saltfiskprodusenter, i tillegg til ny framvekst av fabrikker knytta til marin ingrediensindustri. Årlig omsetter sjømatnæringa på Senja for over 10 mrd kr og vekst- og investeringstakten er imponerende. Bare de siste 5 årene har næringa investert i nye og oppgraderte båter, mottaks- og produksjonsanlegg for over 3 mrd i Senjaregionen, og havbruksaktørene står for over 2/3 av disse investeringene. Midt-Troms regionen er størst på eksport av sjømat i Troms og nr. 3 av 17 målte industri- og eksportregioner i nord. Havbruksnæringa er den desidert sterkeste bidragsyteren til denne pallplasseringen. Midt-Troms hadde i 2018 klarerte lokaliteter for oppdrett av laks med en samlet MTB på 125 000 tonn.

Den norske havbruksnæringa driver en bærekraftig og framtidsretta matproduksjon (jfr nylig FN-rapport) som er sunn og klimavennlig. Målet om å produsere mer mat i fra havet forutsetter vekst innen ulike former for akvakultur. Profilgruppa er imidlertid enig i argumentasjonen til NFKK (Nettverk fjord- og kystkommuner) som sier at *videre vekst og utvikling i naturbaserte næringer som lakseoppdrett, er helt avhengig av tilrettelegging og aksept i mange perifere lokalsamfunn og vertskommuner langs kysten*. Økt verdiskaping framover har stor nasjonal oppmerksomhet og prioritet, men innebærer samtidig et behov for å redusere sårbarheten og sikre mer attraktive og velfungerende bo- og arbeidsmarkedsregioner langs kysten. En økning i sjømatproduksjon vil føre til en økning i behovet for kompetente arbeidstakere, som vil ha behov for lokalsamfunn som tilbyr gode boforhold, skoler og barnehager, kulturliv, fritidsaktiviteter og idrettsanlegg, handel- og servicetilbud, og ikke minst; nødvendig kritisk samfunnsinfrastruktur som strøm og nett, veier, havner og kommunikasjonsløsninger.

Havbruksnæringa har utviklet seg til å bli den viktigste næringen for mange lokalsamfunn og kystkommuner, mtp sysselsetting og skatteinngang. I vår region har de fleste havbruksaktørene virksomhet i hele næringskjeden, fra smoltproduksjon til slakteri og videreforedling. Dette har gitt vesentlige sysselsetningseffekter ute i distriktene i vår region og i regionsentret Finnsnes. Ved å drive produksjon av sjømat, etablere arbeidsplasser og investere i lokalsamfunn langs kysten, mener Profilgruppa at havbruksnæringen i stor grad bidrar til viktig samfunnsutvikling både lokalt, regionalt og nasjonalt.

Profilgruppa mener at matproduksjon i og fra havet, bør være ett av Norges aller viktigste satsingsområder i årene som kommer. Å stimulere og tilrettelegge for bærekraftig vekst i havbruksnæringa må derfor høyt opp på agendaen. Det vil i denne sammenheng være helt avgjørende at de statlige virkemidlene som anvendes i denne utviklingsprosessen, hensyntar den åpenbare sammenhengen og gjensidige avhengigheta mellom vekst i havbruksnæringa og lokal samfunnsutvikling og vekst på steder der næringa driver sin virksomhet.

Generelle kommentarer til Havbruksskatteutvalgets konklusjoner

Profilgruppa støtter i all hovedsak mindretallets forslag. På lik linje med NFKK mener Profilgruppa at *flertallets forslag bærer preg av manglende forståelse for utfordringene langs kysten og hva som må til for at oppdrettsnæringen og de berørte lokalsamfunn og vertskommuner skal kunne utvikle seg til gagn for hele nasjonen. Forslagene fra flertallet vil innebære en omfordeling; fra resultater som nyttes lokalt til økt verdiskaping, investeringer og utvikling, til at resultatene i form av særskatt flyttes til staten og mer sentrale strøk og interesser. Det vil kort og godt gi en ny og stor omdreining i skjevfordelingen som oppleves mellom by og land*.

Havbruksskatteutvalgets hovedfokus har vært oppdrettsvirksomheten i sjø, som over flere år har hatt høy lønnsomhet. For de øvrige deler av verdikjeden har resultatene vært svakere. Når

næringsaktørene skal treffe større investeringsbeslutninger åpner dagens skatteregime for å vurdere inntjening og risiko for den samlede virksomhet i hele verdikjeden. Dette har bidratt til at man treffer beslutninger om viktige investeringer også i de deler av verdikjeden som har mer moderat lønnsomhet, og videre at investeringene gjøres lokalt. I Senja regionen har havbruksaktørene de senere årene foretatt omfattende investeringer i anlegg og industriproduksjon, herunder nye smoltanlegg, slakterier og filetfabrikker.

Erfaringer viser at slike investeringer er den viktigste driveren for fremveksten av bredt sammensatte klynger av leverandørbedrifter. Grunnrenteskatten sin karakter, der man særskilt beregner og beskatter oppdrettsvirksomheten i sjø uten å se de øvrige deler av havbruksnæringa i sammenheng, vil definitivt svekke næringsaktørenes muligheter til å tenke helhetlig verdiskaping gjennom alle ledd i verdikjeden, noe som altså vil ramme både primærvirksomhetene og leverandørsegmentet. Profilgruppa mener at skattesystemet for havbruksnæringa må utformes slik at det stimulerer virksomhetene til å foreta investeringer i hele verdikjeden, slik at den gunstige utviklingen med vekst i næringen selv, og også i de virksomheter som leverer varer og tjenester til havbruksnæringen, videreføres.

Profilgruppa er også kritisk til flertallets argumentasjon for å innføre en statlig grunnrenteskatt baserer seg på de siste års lønnsomhet i oppdrettsnæringen. Dette blir feil fordi denne lønnsomheten er kommet som en følge av i hovedsak to forhold: For det første at den norske kronen siden 2012 har svekket seg med over 20 % og har gjort det mer gunstig å være eksportør av produkter fra Norge. For det andre har den årlige tilbudsveksten av laks globalt vært mindre enn tidligere, og mindre enn etterspørselsveksten. Lavere vekst i norsk oppdrettsproduksjon siden 2012 har bidratt. Hovedpoenget er at disse to forholdene fort kan snu i negativ retning for norske oppdrettere. Vi trenger ikke gå lengere tilbake enn til perioden 2000 – 2004 for å finne en periode der disse to faktorene gikk i motsatt retning enn de gjør i dag. Den norske krona styrket seg samtidig som Chile økte produksjonen. Resultatet var store tap, konkurser og store strukturendringer i norsk oppdrettsnæring.

Profilgruppa vil uttrykke støtte til NFKK og til kommuner i vårt eget område, som på mer generelt grunnlag etterlyser en breiere analyse av hva som skaper ekstraordinær avkastning og grunnrente. *Det er for eksempel nokså åpenbart at lukrativ næringsvirksomhet i de mest sentrale strøk kommer som en følge av storsamfunnets tilrettelegging av infrastruktur og den stadige sentraliseringa av statens tilbud og tjenester. Avledet fra dette blir det enda mer attraktivt og lønnsomt for kommersiell «samlokalisering», noe som igjen fører til økt etterspørsel og verdiøkning på sentralt beliggende landareal og eiendommer. Etter vårt skjønn er dette høyst relevante eksempler på hva som skaper meravkastning og grunnrente, og derav stilles spørsmålet: Burde ikke dette gitt samfunnet en kompensasjon, utenom den ordinære beskatning?*

Grunnrentebeskatning for havbruksnæringa

Profilgruppa er imot innføring av grunnrenteskatt for oppdrettsnæringa. Vi mener at dagens modell med å innhente en type grunnrente gjennom betaling for ny produksjonskapasitet bør videreføres. Profilgruppa er her enig med NFKK i at *en særskilt grunnrenteskatt vil virke konkurransevridende i disfavør av norsk innenlands verdiskaping og norske fortrinn (både naturgitte og menneskeskapte). En statlig grunnrentebeskatning vil for eksempel medføre at det blir mer attraktivt og lønnsomt å etablere for eks. landbaserte- og offshorebaserte anlegg nærmere markedet. Økt norsk beskatning, som utvalgets forslag til grunnrentebeskatning, og transportkostnader vil fort medføre at eventuelle kostnadsulemper ved slike anlegg blir mer enn utlignet.* Med kapitalflukt fra norsk næring som resultat.

Havbruksnæringa i Senjaregionen er en viktig del av næringen nasjonalt, som utgjør en global næringsklynge innen sjømat, med meget god konkurranseevne og innovasjonskraft. Den teknologiske utviklingen i næringen har åpnet muligheter for etablering av virksomhet i nye sjøarealer lenger ut fra kysten, på land og nærmere markedene, noe som vil bidra til et større konkurransepress på næringen. Denne utviklingen utfordrer det tradisjonelle kystbaserte havbruket og gjør næringen mobil. I en slik situasjon er det svært viktige at skatteregimet bidrar til at investeringer ikke flyttes ut av landet, men kanaliseres innenlands og ut i distriktene, slik at den gunstige utviklingen man har hatt kan sikres og forsterkes. Det er Profilgruppas oppfatning at en ny grunnrentebeskatning vil bremse havbruksnæringas muligheter og reell evne til innovasjon og investeringer, og dermed vil den også bremse vekst og lokal samfunnsbygging.

Havbruksfondet

Profilgruppa mener at Havbruksfondet må videreføres, og framover forbedres slik at det gir mer forutsigbarhet og stabilitet. Inntektene til Havbruksfondet er i dag basert på frivillig kjøp av større produksjonskapasitet for laks- og ørretproduksjon i sjø. Disse inntektene må også fremover tilføres havbruksfondet. I forhold til fordelingen av havbruksfondets inntekter, støtter Profilgruppa NFKKs standpunkt og argumentasjon knyttet til at fordelingen med 20 prosent til staten, 70 prosent til vertskommunene og 10 prosent til vertsfylkene, må videreføres. *Dette er en god og rimelig ordning, og den er enkel å administrere. Erfaringen viser imidlertid at fordelingen av vertskommunenes andel kan og bør forbedres og forenkles. I dag blir 60 prosent av totalt innbetalt vederlag fordelt i henhold til den enkelte vertskommunens andel av total lokalitetskapasitet. De resterende 10 prosent går i all hovedsak til de kommunene hvor den økte kapasiteten plasseres, og da innenfor «de grønne» produksjonsområdene som får tildelt ny vekst. Dette har gitt noen uheldige og urimelige utslag. I tillegg kompliserer det hele modellen. Derfor bør modellen endres, slik at alt vederlag som går til vertskommunene (70 prosent) blir fordelt i henhold til den enkelte vertskommunes andel av total tildelt lokalitetskapasitet (lokalitets-MTB).* Videre er Profilgruppa enig med NFKK i at *Havbruksfondet kan gjøres om til et mer reelt fond, dersom det ikke er tillit til at*

kommunene selv kan «husholde» utbetalingene på en god nok måte. Havbruksfondet med sin vedtatte fordelingsnøkkel kan også bli mer robust, stabiliserende og forutsigbart ved at det blir basis for supplerende inntekter og dermed utbetalinger som omtales i avsnittet under.

Arealavgift/lokalitetsleie

Profilgruppa mener at det bør innføres et årlig vederlag for leie av tildelt lokalitets-MTB (lokalitetskapasitet) i den enkelte kommune. Dette fordi kommunene og kommunenes innbyggere, når slik lokalitetskapasitet er tildelt en oppdretter, ikke kan nytte området til annen virksomhet. Det bør derfor legges opp til en modell med lokalitetsleie som beregnes ut fra samlet produksjon i Norge året før, og omregnes til leie pr. samlet tildelt lokalitets-MTB i Norge. Denne lokalitetsleien betales av oppdretter og utbetales til kommune og fylke etter tildelt lokalitets-MTB. Leien innbetales til og gir inntekter til Havbruksfondet, og fordeles dermed mellom stat, fylke og vertskommune etter samme prinsipp (20 – 10 – 70).

Profilgruppa støtter NFKKs forslag om å utforme leien slik at den tar høyde for fall i laks- og ørretprisen som fører til bortfall av overskuddet i næringen. *Dette kan enkelt gjøres ved at avgiften beregnes etterskuddsvis årlig, og slik at den forutsetter at gjennomsnittlig laksepris i året er høyere enn gjennomsnittlig produksjonskostnad slik sistnevnte defineres gjennom Fiskeridirektoratets lønnsomhetsundersøkelser.*

I praksis vil dette kunne fungere som en leie for tildelt lokalitets-MTB, dog slik at den utmåles i forhold til det aktuelle selskapets tildelte lokalitets-MTB (lokalitetskapasitet), og fordeles i henhold til den enkelte vertskommunes og vertsfylkes andel av lokalitetskapasitet (altså som for Havbruksfondet, se over).

Profilgruppa mener en lokalitetsleie i størrelsesorden 35 øre pr kilo slaktet laks og ørret, vil være et akseptabelt nivå på denne leien.

Avslutningsvis

Hovedtrekkene i regjeringens oppdaterte stortingsmelding for nordområdepolitikken er nå publisert. Her sies det at Nord-Norge vil få en langt større betydning for den totale økonomien til AS Norge. For å kunne sikre fortsatt vekst så vil landsdelen trenge mer *folk*, mer *penger*, og mer *folk med penger*. Dette er en behovsanalyse som vi i denne regionen kan si oss enig i. Spørsmålet blir egentlig hvilke statlige virkemidler som kan bidra til denne utviklinga, som vi alle ønsker. En særskilt skattlegging av landsdelens viktigste næring, vil etter vårt syn ikke tilføre oss hverken flere kompetente folk eller mer kapital, heller tvert imot.

Nord-Norge har naturgitte fortrinn som gir oss mulighet til å bidra sterkt til at Norge skal være en verdensledende sjømatnasjon. Våre naturgitte fortrinn har vært helt grunnleggende for etablering og mange år med vekst innenfor havbruk. I tillegg er det slik at utvikling i bosetting og infrastruktur også har vært avgjørende for havbruksnæringas suksess. Små kyst – og

øysamfunn med gode forhold for akvakultur, har fått vei, tunnel, bru eller fergeforbindelser for å bringe innbyggere, arbeidsfolk og innsatsfaktorer inn, og for å bringe laksen ut.

Å utnytte naturgitte fortrinn forutsetter at vi driver med havbruk der disse fortrinnene er størst, i kalde fjorder hvor forholdene av ulike grunner er optimale for å produsere sunn og bærekraftig sjømat. I Senja regionen har havbruksnæringen et stort potensial for videre vekst og den er vår helt klart viktigste eksportnæring. Dessverre er det slik at utviklinga i bosettingsmønsteret er negativt, både hos oss på Senja og andre steder langs kysten hvor det drives matfiskproduksjon. Dette skjer til tross for sterk vekst i sjømatnæringa. Dagens unge, kompetente arbeidstakere har andre og større krav til det lokalsamfunnet de skal bo og arbeide i. Samtidig vil framtidens havbruksnæring være helt avhengig av kvalifisert arbeidskraft og kompetanse.

En riktig skattepolitikk kan være en sterk bidragsyter for å snu en negativ utvikling i bosettingsmønsteret. En feilslått skattepolitikk vil gi grunnlag for ytterligere negativ utvikling. Den norske havbruksnæringa vil tape mye av sin konkurransekraft, den dagen vi ikke lengre kan utnytte våre naturgitte fortrinn.

Med vennlig hilsen
for **Profilgruppa**

Jan Fredrik Jenssen (sign)
Styreleder
Telefon 901 73 092

Linda Lien
Sekretariatsleder
Telefon 951 08 738